

Digitale bibliotheek 3.0

Commissie Digitaal

**Actieagenda Digitaal voor
de openbare bibliotheken**

Actieagenda Digitaal van de Vereniging van Openbare Bibliotheken over de digitale ambities van de openbare bibliotheken.

De commissie Digitaal bestaat uit:

Albert Kivits (bibliotheek Eindhoven, voorzitter), Clinton Feurich (bibliotheek Haarlemmermeer), Jan Klerk (bibliotheek Katwijk), Roel Oterdoom (De Nieuwe Veste), Chris Wiersma (de nieuwe bibliotheek), Martin Witjes (bibliotheek AanZet), Bert Hogemans (bibliotheek Gelderland Zuid), Klaas Gravesteijn (VOB, secretaris).
Peter van Eijk (BiSC) was tot februari 2019 lid van de commissie.

Redactie: commissie Digitaal
Eindredactie: Ayden Dijkstra

© Vereniging van Openbare Bibliotheken
Vastgesteld op de alv van 13 juni 2019.

Utrecht, juni 2019
www.debibliotheken.nl

ACTIEAGENDA DIGITAAL VOOR DE OPENBARE BIBLIOTHEKEN

In 2019 heeft de commissie Digitaal gewerkt aan de Actieagenda Digitaal over de digitale ambities van de openbare bibliotheken.

De commissie heeft daarmee een helder kader voor de vereniging willen opstellen voor gesprekken met onze partners en de vereniging verder in positie brengen als gesprekspartner over zaken die betrekking hebben op informatisering en digitalisering.

De concept-actieagenda is in maart en april 2019 tijdens onze ledenbijeenkomsten in de regio besproken met onze leden. Op basis van de gemaakte opmerkingen is de tekst aangescherpt. De aangescherpte actieagenda is vervolgens vastgesteld door het bestuur van de VOB. Het VOB bestuur legde het document vervolgens voor aan de ledenvergadering op 13 juni waar het door onze leden is vastgesteld.

Commissie Digitaal

De commissie Digitaal van de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) houdt zich bezig met vraagstukken op het gebied van informatisering en digitalisering binnen de branche. De commissie werkt onder de verantwoordelijkheid van het VOB bestuur en adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd.

In deze nota geeft de commissie de aanzet tot een actieagenda voor de komende jaren. Deze kan op onderwerpen, in overleg met onze partners in het netwerk, verder worden uitgediept en geconcretiseerd.

De commissie wil vanuit de VOB een bijdrage leveren aan het realiseren van een klantgerichte en toekomstgerichte ICT infrastructuur en een strategie die bijdraagt aan het realiseren van de doelstellingen uit de Wet stelseltaken openbare bibliotheekvoorzieningen (Wsob). De openbare bibliotheek draagt bij aan de persoonlijke ontwikkeling van mensen en de verbetering van hun maatschappelijke positie door het:

- ter beschikking stellen van kennis en informatie;
- bieden van mogelijkheden tot ontwikkeling en educatie;
- bevorderen van lezen en het laten kennismaken met literatuur;
- organiseren van ontmoeting en debat;
- kennis laten maken met kunst en cultuur.

De commissie bundelt de vragen en behoeften van de leden van de VOB en zorgt ervoor dat deze helder geformuleerd terechtkomen bij de partner die daar volgens de Wsob een primaire taak in heeft. Hiermee versterken we de VOB als strategische gesprekspartner.

Speelveld

De openbare bibliotheken realiseren de vijf functies van de Wsob samen met andere partijen in het stelsel. De Koninklijke Bibliotheek (KB) en de Provinciale Ondersteuningsinstellingen (POI's) zijn vanwege hun wettelijke taken zeer belangrijke partners. Er is een bestuurlijke context, gevormd door het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW), Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Interprovinciaal Overleg (IPO), gemeenten en provincies. En tenslotte zijn er marktpartijen die diensten leveren aan bibliotheken. Een effectieve digitale strategie kan alleen succesvol zijn als de VOB optreedt als een gezaghebbende partner binnen (namens) de branche, rekening houdend met de wettelijke en (complexe) bestuurlijke context.

Contouren digitale agenda

Bibliotheken maken een transitie door van klassieke uitleenbibliotheek naar een open en toegankelijke plek waar jong en oud welkom zijn om elkaar te ontmoeten, informatie te vergaren of zichzelf te ontwikkelen op diverse terreinen. Deze omslag is van groot belang voor bibliotheken om aantrekkelijk en relevant te blijven voor onze samenleving in het algemeen en voor iedereen die zich wil ontwikkelen in het bijzonder.

Om deze verandering in gang te houden is het niet alleen belangrijk om te innoveren op het nieuwe, maar ook op het bestaande.

De commissie Digitaal wil namens de VOB op basis van deze actieagenda met KB en SPN in gesprek gaan over de digitale agenda voor de komende jaren, een agenda die regelmatig wordt geactualiseerd. De commissie formuleert vanuit de huidige situatie een aantal aandachtspunten.

De basis op orde

De landelijke digitale bibliotheek en de diensten die beschikbaar gesteld worden via bibliotheek.nl, vormen de basis voor de presentatie van de bibliotheek in de digitale wereld. Ook als het gaat om de digitale kant van onze dienstverlening willen we onze leden en gasten een klantreis bieden die de vergelijking met die van Google, Bol.com en Cool Blue kan doorstaan. Dat houdt in dat de klant:

- eenvoudig vindt wat de bibliotheek in huis heeft;
- altijd, overal en via elk apparaat toegang heeft tot álle digitale content;
- één bibliotheekvoorziening ervaart;
- een platform heeft voor onderzoek in Nederlandse publicaties;
- verleid en geholpen wordt om gebruik te maken van de bibliotheekcollectie Nederland;
- erop kan vertrouwen dat Nederlandse boeken, kranten en tijdschriften en internationale wetenschappelijke publicaties duurzaam toegankelijk blijven¹;

In het kader van de [midtermreview van de Wsob](#) is er gekeken naar hoe producten en diensten van de online bibliotheek door de bibliotheekbezoeker/gebruiker (externe gebruikers) geconsumeerd en ervaren worden. Daarnaast heeft de VOB een inventarisatie onder haar leden gehouden over welke zaken als knellend worden ervaren door leden.

Bovenaan staan het realiseren van Single Sign On en de optimalisatie van het gebruiksgemak van het e-books platform. Daarnaast zijn er diverse suggesties ter verbetering van de bestaande digitale producten/diensten en suggesties voor nieuwe producten/diensten. Zoals een voor alle media geïntegreerde zoekinterface, aanbevelingen op basis van het gebruikersprofiel, verbeterde WaaS en een landelijke (Wise)app met uitstraling. Deze zaken zijn cruciaal voor de gebruikservaring van onze digitale bibliotheekgebruikers. Het is een gezamenlijke opgave om deze infrastructuur op orde te brengen en te optimaliseren.

Digitale inclusie

Openbare bibliotheken organiseren steeds meer activiteiten om digitale communicatie voor iedereen toegankelijk te maken, zodat iedereen in onze steeds complexer wordende en digitaliserende samenleving mee kan blijven doen. Veel van deze activiteiten spelen zich voor een deel af in het fysieke domein, maar hebben vaak ook digitale componenten. Denk hierbij aan cursussen zoals Klik & Tik, Digisterker, Taart & Tablets, Bier & Beeldschermen, werken met de e-overheid, DigiTaalPunten en ook de Data-Detox. Naast het toegankelijker maken van digitale communicatie hebben bibliotheken ook een belangrijke rol waar het gaat om informatievaardigheden en mediawijsheid.

Staatssecretaris Raymond Knops van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) benadrukte in zijn Kamerbrief '[Digitale inclusie – iedereen moet kunnen meedoen](#)' van 12 december 2018 de belangrijke rol van bibliotheken op dit gebied.

De commissie Digitaal ziet ook de groeiende rol voor openbare bibliotheken op het gebied van digitale inclusie en is dan ook verheugd met de opvattingen van Staatssecretaris Knops.

¹ **Bron:** <https://www.kb.nl/sites/default/files/docs/beleidsplan-2015-2018.pdf>

De ambities op dit gebied versterken het bestaansrecht van bibliotheken. Ze noodzaken ook tot een financiering die het de bibliotheken mogelijk maakt te leveren wat nodig is, zonder dat er op andere dienstverlening moet worden ingeleverd.

Innovatie

Naast het toegankelijker maken van onze digitaliserende samenleving is het ook van belang dat openbare bibliotheken zelf innoveren. Zowel voor bestaande als voor potentiële klanten. Op verschillende plekken en in diverse bibliotheken wordt er gewerkt aan digitale innovatie bijvoorbeeld in de vorm van apps en op sommige plekken worden deze ook succesvol geïmplementeerd. Het ontbreekt niet aan energie en ideeën, wel ziet de commissie dat er door versnippering te veel energie, denkkracht, slagkracht, tijd en geld verloren gaat. Daarnaast zorgt de versnippering er ook voor dat het wiel soms in alle stilte op twee, soms drie plekken tegelijk wordt uitgevonden. We missen een gezamenlijke aanpak en een gezamenlijk platform voor digitale innovatie en de aansluiting op de gemeenschappelijke digitale infrastructuur laat te wensen over. We hebben veel platforms en gremia, bestemd en ingericht voor het bevorderen en ondersteunen van innovatie. Het gevoel voor de urgentie van innovatie in de branche is versterkt en nieuwe ontwikkelingen en producten hebben het licht gezien. Tot radicale, disruptieve innovatie heeft een en ander nog niet geleid. We moeten nu naar een volgende fase. De commissie gaat graag in gesprek met KB en SPN over de invulling van hun wettelijke taken op dit gebied in de komende periode.

Onze inzet:

- Bundeling van innovatiekracht door disciplineren in de branche: versnippering van initiatieven en platforms leidt tot versnippering van de innovatiekracht. Daarnaast moet de bureaucratie en bijbehorende overlegstructuren worden verkleind, wat tot grotere snelheid en slagkracht leidt.
- Veel innovaties komen niet verder dan de prototype-fase. Deels omdat het geen goede producten zijn, soms ook omdat er geen duidelijkheid over en commitment aan de exploitatiefase is.
- Het beschikbare budget moet worden gebundeld en verhoogd.

Het is belangrijk dat lokale initiatieven ruimte krijgen om zich te ontwikkelen; dat vraagt ook dat de uitwisseling hierover georganiseerd wordt, zodat het wiel niet op meerdere plaatsen wordt uitgevonden en lokale initiatieven elkaar kunnen versterken. Hierbij kunnen geslaagde innovatieprojecten als goed voorbeeld voor nieuwe projecten dienen.